

**Nr 69**

**Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar; given Stockholms slott den 9 mars 1973.**

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen fördraganden hemställt.

**GUSTAF ADOLF**

CARL LIDBOM

**Propositionens huvudsakliga innehåll**

Kommunala vapen fastställs f. n. av Kungl. Maj:t. I propositionen föreslås att kommunalt vapen som antagits av kommunen skall efter anmälan registreras av patent- och registreringsverket. Registreringen utgör enligt förslaget en förutsättning för att vapnet skall erhålla skydd enligt lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

## Förslag till

**Lag om ändring i lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar,

*dels* att 1 § skall ha nedan angivna lydelse,

*dels* att i lagen skall införas en ny paragraf, 1 a §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

## 1 §

I näringsverksamhet får statsvapen, statsflagga eller annat stats-  
emblem eller statlig kontroll- eller  
garantibeteckning ej utan veder-  
börligt tillstånd användas i varu-  
märke eller annat kännetecken för  
varor eller tjänster. Detsamma gäl-  
ler annan beteckning, som hänsyf-  
tar på svenska staten och därige-  
nom ger kännetecknet en officiell  
karaktär, samt svenskt kommun-  
alt vapen.

I näringsverksamhet får statsva-  
pen, statsflagga eller annat stats-  
emblem eller statlig kontroll- eller  
garantibeteckning ej utan veder-  
börligt tillstånd användas i varu-  
märke eller annat kännetecken för  
varor eller tjänster. Detsamma  
gäller annan beteckning, som hän-  
syftar på svenska staten och därige-  
nom ger kännetecknet en offici-  
ell karaktär, samt svenskt kommun-  
alt vapen, *vilket är registrerat*.

Statsvapen får ej heller på annat sätt än som kännetecken användas i näringsverksamhet utan vederbörligt tillstånd.

Första och andra styckena gäller också beteckning som lätt kan för-  
växlas med sålunda skyddad beteckning.

## 1 a §

*Registrering av svenskt kommunalt vapen sker efter skriftlig anmälan i register, som föres för hela riket av patent- och registreringsverket. Registrering får ske endast om statens heraldiska nämnd har avgivit yttrande i ärendet om antagande av vapnet.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1973.

Svenskt kommunalt vapen, som fastställts av Konungen före nya lagens ikraftträdande, registreras genom registreringsmyndighetens försorg med verkan från nya lagens ikraftträdande.

Svenskt kommunalt vapen, som icke fastställts av Konungen men som antagits före år 1900, åtnjuter skydd enligt äldre lag till utgången av år 1975. Sådant vapen registreras även om yttrande som avses i 1 a § ej avgivits, om anmälan om registrering göres före utgången av år 1975. Har i fråga om annat icke fastställt vapen, som antagits före nya lagens ikraftträdande, yttrande som nyss sagts ej avgivits, får registrering av sådant vapen ändå ske, om anmälan därom göres före utgången av år 1975 och statens heraldiska nämnd tillstyrker registrering.

**Utdrag av protokollet över justitieärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 mars 1973.**

*Närvarande:* Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASP-LING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTS-SON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Statsrådet Lidbom anmäler efter gemensam beredning med statsrå-  
dets övriga ledamöter fråga om *ändring i lagen (1970: 498) om skydd  
för vapen och vissa andra officiella beteckningar* och anför.

## **1 Inledning**

Några uttryckliga bestämmelser om fastställelse av kommunala vapen har hittills inte funnits. Kungl. Maj:t har emellertid sedan medeltiden efter ansökan prövat ärenden av detta slag. F. n. bereds dessa ärenden inom civildepartementet. År 1972 avgjordes tre ärenden rörande fastställelse av nya kommunala vapen. Därjämte avgavs särskild förklaring i tolv fall att äldre kommunalt vapen framdeles skulle gälla för nybildad kommun.

Fastställelse av ett kommunalt vapen har betydelse för beredande av skydd för vapnet mot obehörig användning i näringsverksamhet i enlighet med bestämmelserna i lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar (härefter kallad 1970 års lag). Vapen som inte fastställts torde enligt rådande uppfattning inte åtnjuta sådant skydd, om det ej använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd. Från kommunalt håll har dock hävdats i olika sammanhang, att ett kommunalt vapen alltid bör anses vara rättsligen skyddat i och med att kommunen antagit vapnet och att statlig fastställelse av vapnet egentligen är onödig och saknar rättslig betydelse. Frågan har flera gånger behandlats av riksdagen, senast med anledning av en vid 1966 års riksdag väckt motion (II: 690, 1 LU 1966: 26).

I en promemoria den 20 oktober 1969 (nr 112) angående befogenheten att besluta om rätt att i näringsverksamhet använda vapen och vissa andra officiella beteckningar m. m. föreslog departementsutredningen bl. a. att ärenden rörande fastställelse av vissa kommunala vapen i fortsättningen skulle avgöras av länsstyrelse i stället för, som hittills, av Kungl. Maj:t.

Efter remiss har yttranden över departementsutredningens promemoria avgetts av länsstyrelserna i Jönköpings, Västmanlands, Norr-

bottens samt Göteborgs och Bohus län, kommerskollegium, som bifogat yttranden av Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund, samt från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, patent- och registreringsverket, statens heraldiska nämnd och Svenska kommunförbundet.

Under den fortsatta beredningen av ärendet har frågan om en översyn av 1970 års lag aktualiserats. I en inom justitiedepartementet den 20 mars 1972 upprättad promemoria (Ju 1972: 16) har föreslagits att det nuvarande systemet med fastställelse av kommunala vapen upphör och ersätts av ett system med registrering av sådana vapen och att dylik registrering i princip görs till förutsättning för erhållande av skydd enligt 1970 års lag. Bestämmelser härom skall enligt förslaget tas in i 1970 års lag.

Yttranden över den inom justitiedepartementet upprättade promemorian har efter remiss avgetts av hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelserna i Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, statens heraldiska nämnd, Svenska kommunförbundet, Stockholms handelskammare. Skånes handelskammare samt handelskammaren i Göteborg, som samrått med handelskamrarna i Borås och Karlstad.

## 2 Nuvarande ordning

### 2.1 Fastställelseförfarandet

Som tidigare nämnts saknas uttryckliga bestämmelser om fastställelse av kommunala vapen. Det föreligger således inte någon skyldighet för kommun att hos Kungl. Maj:t begära sådan fastställelse. Fastställelser har dock ägt rum sedan medeltiden.

Fastställelseärenden bereds inom civildepartementet. Ansökan sänds i regel in till riksarkivets heraldiska sektion, vilken förestås av statsheraldikern. Enligt 2 § andra stycket instruktionen (1967: 106) för riksarkivets heraldiska sektion och statens heraldiska nämnd åligger det sektionen och nämnden att i ärende om fastställelse av kommunalt vapen på begäran av kommunen verkställa den heraldiska utredning som behövs och avge förslag eller utlåtande. Enligt 6 § andra stycket i instruktionen åligger det statsheraldikern att till nämnden hänskjuta heraldiska frågor av invecklad beskaffenhet eller principiell betydelse. Ärenden om fastställelse av kommunalt vapen anses av statsheraldikern alltid böra underställas nämnden. Denna överlämnar därefter med eget utlåtande ärendet till Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t har under åren 1966—1972 avgjort följande antal ärenden rörande fastställelse av nya kommunala vapen resp. avgivit förklaring att äldre kommunalt vapen framdeles skulle gälla för nybildad kommun:

År	Beslut om nya kommunala vapen	Beslut om vapen för nybildad kommun
1966	10	
1967	1	
1968	9	
1969	5	1
1970	3	13
1971	3	33
1972	3	12

## 2.2 Det rättsliga skyddet

### 2.2.1 Gällande bestämmelser

Enligt 1 § i 1970 års lag får bl. a. *svenskt kommunalt vapen* eller beteckning som lätt kan förväxlas därmed ej utan vederbörligt tillstånd användas i näringsverksamhet i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster. Med *kommunalt vapen* avses enligt förarbetena städernas, köpingars och landskommuners vapen samt landskaps-, läns- och häradsvapen. Genom lagändringar, som trätt i kraft den 1 januari 1971 (SFS 1969: 765—780), har beteckningarna stad, köping och landskommun för de borgerliga primärkommunernas del ersatts med den enhetliga beteckningen kommun.

I varumärkes- och mönsterskyddslagstiftningen finns bestämmelser till skydd för bl. a. kommunala vapen som ansluter till regleringen i 1970 års lag. Enligt 14 § varumärkeslagen (1960: 644) får varumärke inte registreras, om i märket utan tillstånd har tagits in sådant kommunalt vapen, som enligt lag eller författning inte får obehörigen brukas som varumärke eller något som lätt kan förväxlas med sådant vapen. Enligt 4 § mönsterskyddslagen (1970: 485) registreras inte mönster, om i mönstret utan tillstånd har tagits in svenskt kommunalt vapen eller något som lätt kan förväxlas därmed.

### 2.2.2 Omfattningen av det rättsliga skyddet

#### 2.2.2.1 Tidigare lagstiftning

1970 års lag tillkom i samband med den nya lagstiftningen om mönsterskydd och föranleddes närmast av en anpassning av de svenska bestämmelserna till vissa nya regler på det internationella planet. Någon saklig ändring i fråga om skyddet för svenska kommunala vapen i förhållande till den tidigare gällande lagen (1960: 646) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar åsyftades inte. Under förarbetena till 1970 års lag gjordes ej heller några uttalanden om skyddet för kommunala vapen. Sådana uttalanden förekom emellertid i samband med tillkomsten av såväl 1960 års lag som den dessförinnan gäl-

lande lagen (1934: 63) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

### 2.2.2.2 Förarbetena till 1934 års lagstiftning

Vid remissbehandlingen av det betänkande som låg till grund för 1934 års lagstiftning föreslog riksheraldikerämbetet att det i betänkandet använda uttrycket "svenskt kommunalt vapen" skulle bytas ut mot "av Kungl. Maj:t fastställt svenskt kommunalt vapen".

I prop. 1934: 4 (sid. 40) anförde dåvarande departementschefen i detta avseende:

Redan den nuvarande bestämmelsen i 4 § 3) varumärkeslagen omfattar svenska kommunala vapen. Såsom den sakkunnige (sid. 42) erinrar, innehöll propositionen till 1884 års riksdag ett uttalande, som synes avse en begränsning till sådana hithörande vapen, som blivit av Kungl. Maj:t stadfästa. I praxis torde dock anses, att även andra svenska kommunala vapen, som otvetydigt vunnit hävd, äro inbegripna under registreringsförbudet enligt gällande rätt. Vad riksheraldikerämbetet anförut synes mig icke tillräckligt motivera en ändring härutinnan. Spörsmålet torde i fråga om länsvapnen sakna praktisk betydelse, då dessa undantagslöst innehålla ett eller flera landskapsvapen. Vad åter beträffar städernas vapen, äro dessa till större delen av Kungl. Maj:t stadfästa. Motsatsen gäller dock om icke så få städer, bl. a. flera av de äldsta, vilkas vapen använts sedan flera hundra år tillbaka. Det skulle vara obilligt, om sistnämnda städernas vapen skulle få fritt intagas i varumärken av den anledningen att städerna underlåtit att söka stadfästelse å sina vapen. I så fall skulle dessa vapen rent av förlora det nu bestående skyddet, vilket vore föga följdriktigt, då avsikten med den ifrågasatta lagstiftningen är en avsevärd ökning av skyddet.

Riksheraldikerämbetets förslag ledde ej till någon ändring i lagtexten, varför 1934 års lag kom att innehålla uttrycket "svenskt kommunalt vapen".

### 2.2.2.3 Förarbetena till 1960 års lagstiftning

Till grund för 1960 års lag låg ett förslag av varumärkes- och firmatutredningen (SOU 1958: 10). Enligt detta skulle bl. a. svenskt kommunalt vapen åtnjuta skydd mot användning i näringsverksamhet. Utredningen anförde (betänkandet s. 379) att det enligt förslaget, i likhet med då gällande rätt, inte var någon ovillkorlig förutsättning för skydd att vapnet hade blivit fastställt av Kungl. Maj:t. Även sådana kommunala vapen, som använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd, omfattades av lagförslaget. I sitt yttrande över förslaget hävdade statens heraldiska nämnd att lagtexten i vad den avsåg kommunalt vapen borde utformas så, att därav framgick att skyddet endast skulle avse fastställda vapen och sådana vapen, som använts av ålder och som före den då gällande lagens ikraftträdande otvetydigt vunnit hävd. Däremot borde lagen inte om-

fatta sådana vapen som hade antagits av köpingar och landskommuner på senare tid och för vilka fastställelse antingen inte hade sökts eller också hade vägrats. Man borde enligt nämndens mening förebygga den missuppfattningen att lagen utan vidare beredde skydd åt kommunala vapen, som inte granskats och registrerats på sätt som skett i samband med Kungl. Maj:ts fastställelse. Det kunde enligt nämndens uppfattning mycket väl tänkas att en kommun antog ett vapen, som inte uppfyllde de fordringar som måste ställas exempelvis på att vapnet i erforderlig grad skilde sig från andra redan existerande statliga eller kommunala vapen.

I proposition 1960: 167 med förslag till bl. a. lag om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar anslöt föredragande departementschefen sig i huvudsak till vad statens heraldiska nämnd anfört. Enligt 1 § i lagförslaget skulle skydd enbart tillkomma "svenskt kommunalt vapen, som är vederbörligen fastställt eller av ålder brukat".

I denna fråga väcktes tre motioner (1960: I: 706, 1960: II: 867 och 1960: II: 866) i vilka hemställdes att det i 1934 års lag givna skyddet för kommunala vapen ej skulle inskränkas. I motionerna 1960: I: 706 och 1960: II: 867 yrkades att uttrycket "svenskt kommunalt vapen" måtte bibehållas i lagtexten. Till stöd härför återopade motionärerna att ett godtagande av propositionen i denna del bl. a. skulle innebära att ett betydande antal fullt korrekta köpings- och kommunvapen, som antagits under senare år utan följande statlig fastställelse, plötsligt skulle förlora det rättsskydd som de ditintills haft. Detta kunde inte vara följdriktigt, då lagförslaget i övrigt innebar en väsentlig utvidgning av skyddet.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (1960: 39) anförde första lagutskottet följande:

Enligt gällande lag av år 1934 är det icke någon ovillkorlig förutsättning för skydd av svenskt kommunalt vapen, att detta blivit fastställt av Kungl. Maj:t, utan även sådana kommunala vapen, som använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd, är skyddade. Enligt propositionen skall emellertid enligt den nya lagen skydd tillkomma endast sådant svenskt kommunalt vapen, som är vederbörligen fastställt eller av ålder brukat. I de båda likalydande motionerna har yrkats, att riksdagen måtte besluta, att någon inskränkning av det nu förekommande skyddet för kommunala vapen ej sker. Utskottet har vid sin prövning ej funnit anledning föreligga att i förevarande sammanhang vidtaga någon ändring i det rättsskydd, som gällande lag bereder kommunala vapen och vill därför med bifall till yrkandena i ifrågavarande tre motioner tillstyrka, att lagtexten gives den utformning, som angivits i de båda likalydande motionerna.

Den av riksdagen antagna och av Kungl. Maj:t promulgerade lagtexten innehåller sålunda uttrycket "svenskt kommunalt vapen".

#### 2.2.2.4 Frågans behandling vid 1966 års riksdag

I en vid 1966 års riksdag väckt motion (1966: II: 690) hemställdes att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t göra framställning om att fastställelse av kommunala vapen måtte upphöra. Till stöd för yrkandet anfördes i motionen följande. Kommunerna kunde självständigt besluta i frågor om antagande och förande av vapen och besluten behövde ej underställas statlig myndighet. Vid anskaffandet av vapen hade städer, köpingar och kommuner anlitat riksarkivets heraldiska sektion eller annan heraldisk sakkunskap. Ett betydande antal kommunala vapen hade kommit till under de senaste årtiondena utan det statliga organets medverkan och utan statlig fastställelse. Däremot hade riksarkivets heraldiska sektion föranlett kommunerna att begära Kungl. Maj:ts fastställelse av vapen, vilket kommunerna gjort i den tron, att detta behövdes. Enligt motionärerna var dock statlig fastställelse av kommunala vapen onödig, eftersom vapnen var lagligen skyddade i och med det kommunala beslutet om antagande. Någon garanti för att vapnen ur heraldisk eller annan synpunkt skulle bli bättre uppnåddes inte genom den statliga fastställelsen. Motionärerna ansåg att denna procedur enbart innebar onödig byråkrati och kostnad. Fastställelse av kommunala vapen hos Kungl. Maj:t borde därför utan vidare kunna upphöra. Här för talade också den starka arbetsbelastningen inom inrikesdepartementet, som vid denna tid beredde ärendena om fastställelse av kommunala vapen.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (1966: 26) över motionen framhöll första lagutskottet att endast sådana kommunala vapen som blivit fastställda av Kungl. Maj:t eller använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd skyddades enligt 1960 års lag. Enligt utskottets mening fyllde fastställelserna en viktig uppgift genom att bereda kommunerna förmånen av skydd för deras vapen. Dessutom hade fastställelserna stor betydelse genom att de bidrog till ordning och reda inom heraldiken. Utskottet ansåg sig därför inte kunna biträda motionärernas uppfattning att Kungl. Maj:ts fastställelse av kommunala vapen borde upphöra.

### 3 Departementsutredningen

I den tidigare nämnda promemorian nr 112 behandlade departementsutredningen dels frågan om beviljande av tillstånd att i näringsverksamhet använda skyddat vapen, dels frågan om fastställelse av vissa vapen genom beslut av statlig myndighet. Vad gäller proceduren vid beviljande av tillstånd att i näringsverksamhet använda skyddat vapen genomfördes i samband med 1970 års lagstiftning en viss decentralisering i överensstämmelse med utredningens förslag.

Vad angår den i detta sammanhang aktuella frågan om fastställelse av vapen framhåller utredningen att prövningen i sådana ärenden om-

fattar två moment, nämligen dels att vapnet konstnärligt överensstämmer med heraldiska principer, dels att vapnet inte lätt kan förväxlas med annat skyddat vapen. I båda dessa hänseenden följer Kungl. Maj:t i praxis alltid de synpunkter, som framförts av riksarkivets heraldiska sektion eller statens heraldiska nämnd. Kungl. Maj:ts nuvarande befattning med fastställelseärendena är således av formell natur. Ärendena bör därför i princip kunna delegeras.

Ärenden om fastställelse av landskaps-, läns- eller därmed jämförligt vapen bör emellertid enligt utredningen även i fortsättningen avgöras av Kungl. Maj:t. Orsaken härtill är främst svårigheten att finna lämplig myndighet som kan ta över dessa ärenden. Den betydelsefulla roll som riksarkivets heraldiska sektion spelar vid ärendenas beredning talar visserligen för en delegering dit. Varken sektionen eller den heraldiska nämnden får emellertid enligt sin instruktion utöva självständig beslutanderätt. Enligt utredningen kan man i och för sig tänka sig att länsstyrelsen får i uppdrag att besluta om landskaps- och länsvapen. En sådan omläggning skulle emellertid de facto innebära ett slopande av själva fastställelseförfarandet. Samma myndighet, dvs. länsstyrelsen, skulle i så fall både anta och fastställa ett och samma landskaps- eller länsvapen. Därför bör fastställelseärenden av detta slag ligga kvar hos Kungl. Maj:t. Utredningen framhåller att ansökningar om fastställelse av nu avsedda vapen förekommer relativt sällan. Under treårsperioden 1966—1968 fastställdes blott ett sådant vapen.

Däremot föreslår utredningen att beslutanderätten i ärenden om fastställelse av städers, köpingars och landskommuners (numera kommuners) vapen samt häradsvapen delegeras. Utredningen konstaterar att dessa ärenden är relativt vanliga och troligen kommer att öka i antal under de närmaste åren i samband med förestående kommunsammanslagningar. Först på lång sikt kan väntas en minskning genom att det totala antalet kommuner blir färre. Beslutanderätten i dessa ärenden bör enligt utredningen ankomma på vederbörande länsstyrelse. Utredningen förutsätter därvid att länsstyrelsen före beslut inhämtar yttrande från riksarkivets heraldiska sektion. Om länsstyrelsen och sektionen (i förekommande fall den heraldiska nämnden) har olika uppfattning, bör länsstyrelsen överlämna ärendet till Kungl. Maj:t.

### 3.1 Remissyttrandena över departementsutredningens förslag

Utredningens förslag att fastställelse av städers, köpingars och landskommuners (numera kommuners) vapen samt häradsvapen skall ankomma på länsstyrelse tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser utom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, statens heraldiska nämnd och Svenska kommunförbundet.

*Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ställer sig tveksam till för-*

slaget om delegering av beslutanderätten i vissa fastställelseärenden och anför som skäl härför, att antalet sådana ärenden per år vid de olika länsstyrelserna skulle bli obetydligt och att vederbörande tjänstemän därför ej skulle få önskvärd erfarenhet av handläggning av dylika ärenden.

*Statens heraldiska nämnd* avstyrker i sitt yttrande den föreslagna delegeringen av beslutanderätten i ärenden om fastställelse av vissa kommunala vapen. Nämnden påpekar att kungliga fastställelser av kommunala vapen har ägt rum sedan medeltiden och att sådana fastställelser är av grundläggande betydelse för den heraldiska ordningen. Enligt nämndens uppfattning skulle en delegering av dessa ärenden rubba en hävdvunnen och sakligt betydelsefull ordning. Nämnden gör vidare gällande att antalet sådana ärenden per år i framtiden torde bli ringa och att denna ärendegrupp därför inte kommer att medföra någon avsevärd belastning för Kungl. Maj:t.

*Svenska kommunförbundet* understryker i sitt yttrande att det genom 1960 års riksdagsbeslut ånyo blivit fastslaget att ett kommunalt vapen är rättsligen skyddat i och med att kommunen antagit vapnet samt att en statlig fastställelse av ett kommunalt vapen därför får anses sakna rättsverkan. Vid sådant förhållande bör enligt förbundets mening den nuvarande möjligheten att erhålla sådan fastställelse slopas. Den eventuella betydelse som ett statligt fastställelseförfarande skulle äga ur heraldisk synpunkt genom att befordra tillkomsten av en enhetlig praxis och förhindra förväxlingar med andra skyddade vapen bör enligt förbundets mening kunna tillgodoses genom att statens heraldiska nämnd lämnas tillfälle att avge utlåtande i ärendet före fullmäktiges beslut om antagande av vapnet. Förbundet avstyrker därför förslaget om överflyttning till länsstyrelse av beslutanderätten i vissa ärenden om fastställelse av kommunala vapen och hemställer att statlig fastställelse av sådana vapen måtte upphöra. Förbundet hemställer vidare att kommun genom uttryckliga lagbestämmelser tillerkänns rätt att själv anta sitt vapen med full rättslig verkan. Förbundet föreslår också att rättsskyddet utvidgas till att avse även annan användning av kommunala vapen än i näringsverksamhet.

## 4 1972 års departementspromemoria

### 4.1 Allmänna synpunkter och förslag

I promemorian framhålls att frågan vilka kommunala vapen som skyddas genom 1970 års lag får anses vara i viss mån oklar. Förarbetena till lagen ger klart vid handen att av Kungl. Maj:t fastställda kommunala vapen åtnjuter skydd enligt lagen liksom också sådana vapen som använts sedan lång tid tillbaka. Vad som däremot är något

oklart är om skyddet också omfattar vapen som antagits under senare tid och som inte har fastställts.

Den oklarhet rörande skyddets omfattning som råder utgör enligt promemorian redan i och för sig anledning att företa en översyn av lagstiftningen. Också andra skäl talar för en sådan översyn.

Vid utformningen av en ny lagstiftning på området är det enligt promemorian tänkbart att ge skydd åt alla kommunala vapen oavsett om de fastställts eller inte. Som enda förutsättning borde i sådant fall uppställas att vapnet antagits av kommunen. Ett sådant system skulle emellertid innebära att man går miste om de fördelar som fastställelseförfarandet innebär, nämligen att viss kontroll sker av att kommunala vapen uppfyller de krav som bör uppställas från heraldiska synpunkter och att ett kommunalt vapen inte är lätt förväxlingsbart med annat sådant vapen. Fastställelseförfarandet har också medfört att man kunnat centralt samla uppgifter om vilka kommunala vapen som finns i Sverige. Detta får antas ha inneburit en hjälp för kommuner som varit i färd med att anta nya vapen.

På grund av det anförda synes det enligt promemorian inte vara lämpligt att göra 1970 års lag tillämplig på alla kommunala vapen. Även om man genom särskilda övergångsbestämmelser bereder skydd åt redan existerande vapen är det å andra sidan av flera skäl inte heller lämpligt att införa en ordning som innebär att bara av Kungl. Maj:t eller annan myndighet fastställda vapen skall åtnjuta skydd. Diskussionerna i samband med tillkomsten av 1960 års lag och de synpunkter som därefter i olika sammanhang har framförts från kommunernas sida visar enligt promemorian, att en sådan lösning skulle uppfattas som en obehörig statlig inblandning i den kommunala självbestämmanderätten. Fastställelseförfarandet ger visserligen garantier för att kommunala vapen uppfyller de krav som bör uppställas från heraldiska synpunkter och förhindrar förväxlingar med andra vapen. Dessa synpunkter torde dock enligt promemorian kunna tillgodoses på annat sätt.

Önskemålen om heraldisk kontroll och därmed viss kontroll av förväxlingsbarheten torde sålunda enligt promemorian kunna uppfyllas genom en ordning som innebär att skyddet för kommunala vapen baseras på ett enkelt registreringsförfarande. En sådan registrering bör enligt promemorian ske centralt för hela riket. Såväl näringsidkare som kommuner kan härigenom på ett enkelt sätt skaffa sig kännedom om vilka kommunala vapen som åtnjuter skydd enligt lagen. Någon skyldighet för kommunerna att begära registrering bör inte föreligga men registrering bör vara en förutsättning för att skydd skall föreligga enligt 1970 års lag. För att tillgodose önskemålet att kommunalt vapen uppfyller de krav som bör uppställas från heraldisk synpunkt och för att undvika risken för förväxlingsbarhet med annat vapen bör det enligt prome-

morian vidare uppställas som villkor för registrering att kommunen, innan vapnet antagits, har inhämtat yttrande från statens heraldiska nämnd. Någon ytterligare prövning av förväxlingsbarheten eller granskning av vapnet från heraldiska synpunkter synes inte vara påkallad. Det torde nämligen utan vidare kunna förutsättas att en kommun inte beslutar anta ett vapen om statens heraldiska nämnd har funnit att vapnet är förväxlingsbart med annat skyddat vapen eller att det inte är godtagbart från heraldiska synpunkter och därför har avstyrkt att vapnet antas.

Frågan om skydd för kommunala vapen som har antagits före ikraftträdandet av en ny lagstiftning, utformad enligt dessa riktlinjer, bör enligt promemorian lösas genom särskilda övergångsbestämmelser. Kommunala vapen som tidigare har fastställts av Kungl. Maj:t bör utan särskild ansökan tas in i registret. Kommunala vapen som nu åtnjuter skydd enligt 1970 års lag på den grund att de har använts av ålder eller otvetydigt vunnit hävd bör åtnjuta skydd under en övergångstid av förslagsvis tre år från den nya lagstiftningens ikraftträdande. En övergångstid av tre år bör vara tillräcklig för att ge vederbörande kommun tillfälle att ansöka om registrering av vapnet. Beträffande sådana vapen synes registrering böra få ske även om yttrande ej har avgetts av statens heraldiska nämnd. Prövningen av frågan om ett visst vapen tillhör denna sistnämnda kategori torde i de allra flesta fall ej bereda registreringsmyndigheten några svårigheter. Vapen som varit i bruk under mer än trettio år bör under alla förhållanden anses höra till denna kategori.

I fråga om vapen, som inte har brukats av ålder eller otvetydigt har vunnit hävd men som har antagits före den nya lagstiftningens ikraftträdande, föreslås i promemorian att registrering görs till villkor för att skydd skall få åtnjutas. Under en övergångstid av tre år bör dock registrering av sådant vapen få ske även om yttrande från statens heraldiska nämnd ej inhämtats före vapnets antagande under förutsättning att nämnden i registreringsärendet tillstyrker registrering.

Såvitt gäller landskaps-, läns- och häradsvapen bör enligt promemorian vad som har sagts om kommun i stället gälla vederbörande länsstyrelse. Det bör således ankomma på länsstyrelsen att ansöka om registrering av sådant vapen. I fråga om landskapsvapen föreslås att länsstyrelses behörighet i detta hänseende regleras på samma sätt som skett i 2 § andra stycket kungörelsen (1970: 499) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar i fråga om behörigheten för länsstyrelse att medge tillstånd till användande av landskapsvapen i näringsverksamhet.

Registrering av kommunala vapen föreslås som tidigare har nämnts äga rum hos en för hela landet gemensam registreringsmyndighet. Det framhålls i promemorian att prövningen i ärendena kommer att bli av

rent formell natur. Det synes lämpligt att patent- och registreringsverket utses till registreringsmyndighet.

Beslut varigenom ansökan om registrering avslagits bör enligt promemorian kunna överklagas. Med hänsyn till att registreringsmyndighetens prövning är av rent formell natur anses besvären inte böra prövas av patent- och registreringsverkets besvärsavdelning utan av kammarrätt.

#### 4.2 Frågan om en utvidgning av det rättsliga skyddet

Det påpekas i promemorian att skyddet för kommunala vapen enligt 1970 års lag bara avser användning i näringsverksamhet. Detsamma gällde enligt 1934 års och 1960 års lagar. Även skyddet för varumärken är enligt 4 § varumärkeslagen begränsat till användning i näringsverksamhet. Det framhålls vidare att Svenska kommunförbundet i samband med remissbehandlingen av departementsutredningens förslag har hemställt att skyddet måtte utvidgas till att omfatta även annan användning av vapnet än sådan som sker i näringsverksamhet. Som skäl härför har förbundet anfört att organisationer och sammanslutningar av olika slag liksom enskilda personer f. n. fritt kan använda ett kommunalt vapen, om detta ej sker i näringsverksamhet, och härigenom ge sken av att verksamheten bedrivs i kommunal regi eller har kommunal anknytning. Enligt kommunförbundet skulle en utvidgning av skyddet till att omfatta också sådan användning stå väl i överensstämmelse med kommunernas rätt att själva bestämma över den heraldiska symbolen för den kommunala självstyrelsen och denna symbols användning.

Det anförs i promemorian att det på det immaterialrättsliga området förekommer att skydd medges även mot användning som inte sker i näringsverksamhet. Så är t. ex. förhållandet i fråga om skydd för namn och för upphovsrätt till litterärt eller konstnärligt verk. I dessa fall föreligger det enligt promemorian emellertid ett behov av skydd gentemot konkurrerande rättssubjekt. När det gäller kommunala vapen anses inte motsvarande behov föreligga. Det bedöms som uteslutet att en kommun utnyttjar annan kommuns vapen. I praktiken torde obehörig användning av kommunalt vapen utan samband med näringsverksamhet bara förekomma i sällsynta undantagsfall. Som ett tänkbart exempel på sådan användning anförs att en ideell organisation använder kommunalt vapen vid penninginsamling och därmed ger sken av att insamlingen stöds av kommunen. Något praktiskt behov av den av förbundet föreslagna utvidgningen av skyddsområdet för dylika fall har enligt promemorian dock inte visats.

### 4.3 Remissyttrandena över departementspromemorian

#### 4.3.1 Allmänna synpunkter

De i promemorian framförda förslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *de båda länsstyrelserna, kommerskollegium och de tre handetskammarna*. Förslaget tillstyrks i huvudsak av *Svenska kommunförbundet och hovrätten för Nedre Norrland*. *Kommunförbundet* hemställer emellertid samtidigt att rättsskyddet för kommunalt vapen utvidgas till att avse även annan användning av vapnet än i näringsverksamhet samt att rättsskydd införs för själva benämningen kommun. *Hovrätten för Nedre Norrland* hävdar att det i vissa fall är nödvändigt att registreringsmyndigheten företar en saklig prövning av vapnets förväxlingsbarhet och av att vapnet är godtagbart från heraldiska synpunkter. *Statens heraldiska nämnd* avstyrker de i promemorian framlagda förslagen och föreslår att fastställelseförfarandet i dess nuvarande utformning delegeras till nämnden. *Patent- och registreringsverket*, som ej ansett sig ha anledning att yttra sig i frågan om kommunala vapen bör fastställas av statlig myndighet eller registreras av sådan myndighet, avstyrker att patentverket skall vara registreringsmyndighet för svenskt kommunalt vapen.

#### 4.3.2 Omfattningen av det rättsliga skyddet

*Stockholms handelskammare och Göteborgs handelskammare* anser det värdefullt att den oklarhet som nu råder angående vilka vapen som omfattas av rättsskyddet undanröjs.

*Statens heraldiska nämnd* förklarar sig ej dela den i promemorian framförda uppfattningen att oklarhet råder rörande rättsskyddets omfattning. Riksdagen har nämligen två gånger fastslagit att två grupper av kommunala vapen är skyddade, nämligen de som fastställts av Kungl. Maj:t och de som används av ålder och otvetydigt vunnit hävd. Den senare gruppen är enligt nämndens uppfattning liten och torde inte vålla några större bekymmer i detta sammanhang. Enligt nämndens mening finns det ingen som helst hållpunkt för att ett kommunalt vapen skall anses fylla kravet på att ha brukats av ålder genom att vara 30 år gammalt. Nämnden understryker vidare att förutsättningen för att ett inte fastställt kommunalt vapen skall vara skyddat är att det brukats av ålder och otvetydigt vunnit hävd, dvs. båda rekvisiten skall föreligga. Nämnden påpekar att rekvisiten i promemorian behandlas som alternativa.

*Kommunförbundet* anser att behov föreligger av ett rättsskydd för kommunalt vapen också i fråga om annan användning av vapnet än i näringsverksamhet och hemställer därför att skyddet utvidgas att omfatta sådan användning. Till stöd härför anför kommunförbundet i huvudsak samma skäl som framförts i förbundets yttrande över departementsutredningens förslag. Förbundet anför vidare att skydd mot sådan

användning förekommer på det immaterialrättsliga området, exempelvis i fråga om skydd för namn och för upphovsrätt till litterärt eller konstnärligt verk. Kommunförbundet hemställer därjämte att också själva benämningen kommun måtte erhålla rättsskydd. Som skäl härför anför kommunförbundet att beteckningen kommun f. n. ej åtnjuter något skydd och att det under senare år har blivit allt vanligare att privatföretag i PR- och informationsbranschen arbetar under kommunal täckmantel. Under förespegling att en nära anknytning till kommunen föreligger brukar företagen hos affärsidkare och fitmor skaffa annonser till broschyrer o. d. och därvid stundom begagna sig av kommunala tryck och handlingar som bakgrundsmaterial. Den verksamhet som det här är fråga om är i hög grad ägnad att vilseleda allmänheten och ger ofta sken av att kommunen står bakom verksamheten. I dessa fall föreligger enligt kommunförbundets uppfattning ett behov av skydd för begreppet kommun i syfte att förhindra förväxlingar av detta slag. Även då det gäller annan kommersiell verksamhet bör enligt förbundets mening skydd medges mot obehörig användning av benämningen kommun.

#### 4.3.3 Registreringsförfarandet

*Stockholms handelskammare, Göteborgs handelskammare och hovrätten för Nedre Norrland* anser det värdefullt att det blir möjligt att på ett enkelt sätt genom att vända sig till patent- och registreringsverket få upplysningar om vilka kommunala vapen som åtnjuter skydd.

*Kommunförbundet* tillstyrker att det nuvarande statliga fastställelseförfarandet upphör och ersätts med en registrering av rent formell natur hos patent- och registreringsverket.

I anslutning till vad i departementspromemorian anförs om att någon prövning av förväxlingsbarheten eller granskning av vapen från heraldiska synpunkter inte skall ske hos registreringsmyndigheten anser *hovrätten för Nedre Norrland* att detta kan vara riktigt endast för det fall att kommunen beslutat i enlighet med den heraldiska nämndens mening. Hovrätten anser vidare att det inte synes vara tillrådligt att basera en lagstiftning på den förutsättningen att en kommun inte beslutar att anta ett vapen, om nämnden har funnit att vapnet är förväxlingsbart med ett annat skyddat vapen eller att det inte är godtagbart från heraldiska synpunkter och därför har avstyrkt att vapnet antas. Fall kan säkerligen inträffa då en kommun har en från heraldiska nämnden avvikande mening och inte känner sig bunden av dess yttrande. För dylika fall lär enligt hovrättens mening en saklig prövning från registreringsmyndighetens sida inte kunna undvaras. Enligt hovrättens uppfattning kan övervägas om inte varumärkeslagens föreskrifter om registrering av varumärken här kan tjäna som mönster.

*Statens heraldiska nämnd* hävdar inledningsvis att själva fastställelseförfarandets bestånd är av ojämförligt större vikt än angelägenheten att

utvidga kretsen av skyddade objekt och att fastställelseförfarandet är oundgängligt för heraldiken. I den mån det ej gäller vapen, som brukats av ålder och otvetydigt vunnit hävd, är enligt nämndens mening ett fastställelseförfarande, föregånget av en sakkunnig prövning, nödvändigt för att man skall erhålla garantier för att ett förslaget vapen inte överensstämmer med eller alltför mycket liknar ett redan existerande skyddat vapen. I fem fall har vapen använts trots att nämnden från heraldiska synpunkter avstyrkt bifall till framställningen och Kungl. Maj:t funnit ansökningarna om fastställelse inte föranleda någon åtgärd. I två fall har ansökningen efter riksheraldikerämbetets resp. nämndens avstyrkande utlåtande återkallats, innan ärendet avgjorts av Kungl. Maj:t. Därefter har vapnen likväl använts som om fastställelse erhållits.

I fråga om vapen som ej fastställts men använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd föreslås i promemorian att dessa förlorar sitt rättskydd om registrering ej sker före utgången av år 1975. Enligt nämndens mening skulle ett sådant resultat ej stå i god överensstämmelse med första lagutskottets uttalande år 1960.

Vad angår frågan om en delegering av beslutanderätten har nämnden förklarat sig beredd att åta sig uppdraget.

*Patent- och registreringsverket* avstyrker förslaget att verket skall vara registreringsmyndighet för svenskt kommunalt vapen. En sådan uppgift ligger enligt patentverkets mening utanför ramen för patentverkets uppgifter som i allt väsentligt rör sig på det industriella rättsskyddets område. Inom verket finns vidare ingen speciell heraldisk sakkunskap.

## 5 Föredraganden

### 5.1 Allmänna synpunkter

Det finns inte några bestämmelser i svensk rätt om fastställelse av kommunala vapen och det föreligger således inte heller någon skyldighet för en kommun att underställa Kungl. Maj:t eller annan myndighet frågan om fastställelse av ett vapen som antagits av kommunen. Enligt gammal hävd prövar emellertid Kungl. Maj:t på ansökan sådana frågor. Fastställelse av kommunala vapen, varmed i detta sammanhang avses såväl primärkommunala vapen som landskaps-, läns- och häradsvapen, har under tidernas lopp skett i betydande omfattning. Ärenden av detta slag förekommer alltjämt. De bereds numera inom civildepartementet. Förre året avgjordes tre ärenden rörande fastställelse av nya vapen. Dessutom avgavs särskild förklaring i tolv fall att äldre kommunalt vapen skulle gälla för nybildad kommun.

Fastställelse av ett vapen är i dagens läge så till vida av reell betydelse som vapnet därigenom blir skyddat mot obehörig användning i närings-

verksamhet i enlighet med bestämmelserna i lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. Sådant skydd torde enligt rådande rättsuppfattning annars med säkerhet bara tillkomma vapen som använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd. Från kommunalt håll har dock hävdats i olika sammanhang att ett kommunalt vapen alltid bör anses vara rättsligen skyddat i och med att kommunen antagit vapnet och att statlig fastställelse saknar rättslig betydelse och därför egentligen är onödig. Denna fråga har flera gånger behandlats av riksdagen, senast med anledning av en vid 1966 års riksdag väckt motion om slopande av fastställelseförfarandet (1966: II: 690, ILU 1966: 26).

Kungl. Maj:ts beslut om fastställelse fattas på grundval av yttrande av statens heraldiska nämnd. Nämnden prövar därvid dels om vapnet motsvarar de krav som från heraldisk synpunkt bör ställas på ett vapen, dels om det kan anses föreligga risk för förväxling med annat skyddat vapen.

Mot bakgrunden av att Kungl. Maj:ts befattning med dessa ärenden närmast är av rent formell natur, har departementsutredningen föreslagit att beslutanderätten i fråga om vissa kommunala vapen, nämligen de borgerliga primärkommunernas vapen och häradsvapnen, delegeras från Kungl. Maj:t till länsstyrelserna.

Departementsutredningens förslag har godtagits av de flesta remissinstanserna. Vissa instanser har emellertid — från sinsemellan olika utgångspunkter — avstyrkt att förslaget genomförs. Från kommunalt håll har därvid på nytt dragits upp frågan om den rättsliga innebörden av fastställelseprövningen.

Med hänsyn till sambandet mellan fastställelseförfarandet och frågan om det rättsliga skyddet för kommunala vapen har en översyn av 1970 års lag ansetts påkallad. Inom justitiedepartementet har därför utarbetats en promemoria som belyser de spörsmål som aktualiserats. Promemorian innefattar också förslag till en lösning inom ramen för 1970 års lag. Förslaget går i huvudsak ut på att det nuvarande systemet med fastställelse av kommunala vapen upphör och ersätts av ett system med registrering av sådana vapen. Registrering görs därvid i princip till en förutsättning för erhållande av skydd mot obehörig användning i näringsverksamhet. Som registreringsmyndighet föreslås patent- och registreringsverket. Det enda villkor som enligt förslaget ställs upp för registrering är att yttrande inhämtats från statens heraldiska nämnd, innan beslut fattats av kommunen om antagande av vapnet. Registreringen förutsätts således bli av formell natur.

Promemorian har remissbehandlats. Praktiskt taget alla remissinstanser har godtagit grundtanken i promemorian att det nuvarande fastställlesystemet bör upphöra och ersättas av ett registreringssystem. Det är bara statens heraldiska nämnd som avstyrker förslaget i denna del. I den mån det ej gäller vapen som brukats av ålder och otvetydigt vunnit hävd,

är enligt nämndens mening ett fastställelseförfarande, föregånget av sakkunnig prövning, nödvändigt för att man skall erhålla garantier för att ett föreslaget vapen inte överensstämmer med eller alltför mycket liknar ett redan existerande skyddat vapen. Vad gäller utformandet av registreringssystemet anser hovrätten för Nedre Norrland att det i vissa fall är nödvändigt att registreringsmyndigheten förrettar en saklig prövning av ett vapens förväxlingsbarhet och frågan om vapnet är godtagbart från heraldisk synpunkt. Patent- och registreringsverket avstyrker att patentverket utses till registreringsmyndighet.

För egen del vill jag framhålla, att en delegering av beslutanderätten i fråga om vissa kommunala vapen från Kungl. Maj:t till länsstyrelserna i enlighet med departementsutredningens förslag inte skulle lösa den omtvistade frågan om vilka kommunala vapen som omfattas av skyddet mot obehörig användning i näringsverksamhet i 1970 års lag. Från praktisk synpunkt kan också anmärkas att en decentralisering skulle kunna leda till ökade svårigheter att snabbt skaffa sig kännedom om vilka kommunala vapen som är fastställda och således åtnjuter skydd enligt 1970 års lag. Det begränsade antalet ärenden som det här gäller gör dessutom att det framstår som tveksamt om det från administrativ synpunkt skulle vara meningsfullt att genomföra den av utredningen förordade delegeringen.

Den i departementspromemorian förordade lösningen att slopa det nuvarande fastställelseförfarandet och ersätta detta med en registrering av kommunala vapen i ett centralt register undanröjer däremot den oklarhet som nu råder om vilka vapen som omfattas av skyddet i 1970 års lag. Lösningen innebär också att det skulle bli möjligt att få upplysningar om vilka kommunala vapen som åtnjuter skydd genom att vända sig till registreringsmyndigheten. Båda dessa fördelar har också understrūkits av remissinstanserna.

För att tillgodose önskemålet att kommunalt vapen uppfyller de krav som bör uppställas från heraldisk synpunkt och för att undvika förväxling med annat vapen föreslås i promemorian att registrering får ske endast om statens heraldiska nämnd har avgivit yttrande i ärendet om antagande av vapnet. I övrigt ställs enligt promemorian inte upp några villkor för registrering som avses bli en rent formell åtgärd utan föregående sakprövning. Förslaget vilar i denna del på förutsättningen att beslut inte fattas om antagande av ett vapen, om statens heraldiska nämnd har funnit att vapnet är förväxlingsbart med annat skyddat vapen eller att det inte är godtagbart från heraldisk synpunkt. Även om, som framgår av remissbehandlingen, denna förutsättning ibland har brustit tidigare, anser jag mig av flera skäl, bl. a. med hänsyn till den positiva inställning som visats från kommunalt håll till det i departementspromemorian föreslagna registreringssystemet, kunna utgå från att man framdeles i sådan utsträckning kommer att beakta den heraldis-

ka sakkunskapens synpunkter att syftet med promemoricförslaget i denna del vinn.

Sammanfattningsvis erbjuder enligt min uppfattning den i departementspromemorian förordade lösningen att slopa systemet med fastställelse av kommunala vapen och ersätta fastställelsen med en registrering, som utgör förutsättning för skydd enligt 1970 års lag, så stora fördelar att jag anser att lösningen bör genomföras. Lagtekniskt bör detta ske genom ett tillägg till 1 § första stycket 1970 års lag av innebörd att endast svenskt kommunalt vapen, som är registrerat, åtnjuter skydd enligt lagen. I en ny paragraf i 1970 års lag bör vidare anges hur registrering sker och som villkor för registrering föreskrivas att yttrande skall ha avgetts av statens heraldiska nämnd i ärendet om antagande av vapnet. Det torde inte vara nödvändigt att belasta 1970 års lag med detaljföreskrifter rörande vem som skall göra anmälan om registrering, registreringsförfarandet, registrets uppläggande och förande m. m. Sådana föreskrifter bör lämpligen tas in i den med stöd av 5 § 1970 års lag utfärdade tillämpningskungörelsen. Inom ramen för denna torde också få bestämmas de avgifter för registrering av vapen som kan komma i fråga för att få kostnadstäckning för verksamheten. Med hänsyn främst till att registreringsmyndigheten inte föreslås göra någon saklig prövning av anmälan om registrering och att behovet av att fullfölja talan mot beslut av myndigheten rimligen måste bli ytterst begränsat, anser jag det heller inte nödvändigt att ta in en särskild fullföljdsregel i lagtexten. Om fråga skulle uppkomma rörande talan mot beslut i registreringsärende, bör bestämmelserna i 18 § andra stycket allmänna verksstadgan (1965: 600) om besvär hos Kungl. Maj:t tillämpas.

## 5.2 Registreringsmyndigheten

I departementspromemorian har föreslagits att patent- och registreringsverket utses till registreringsmyndighet. Verket har under remissbehandlingen avstyrkt förslaget i denna del. Som skäl härför har anförts bl. a. att en sådan uppgift ligger utanför ramen för patentverkets uppgifter, som i allt väsentligt rör sig på det industriella rättsskyddets område, och att det inte finns någon speciell heraldisk sakkunskap inom verket. För egen del vill jag framhålla, att verket redan har vissa uppgifter utanför det industriella rättsskyddets område — bl. a. ombesörjer verket viss publicering inom ramen för tillämpningskungörelsen till 1970 års lag. Något behov av speciell heraldisk sakkunskap kan inte anses föreligga med hänsyn till att registreringen blir av rent formell natur och inte skall innefatta någon saklig prövning. Jag anser därför i likhet med vad som föreslagits i promemorian att patent- och registreringsverket bör utses till registreringsmyndighet.

### 5.3 Fråga om vidgat skydd enligt 1970 års lag

Som framgått av redogörelsen för remissyttrandena över departementspromemorian har kommunförbundet hemställt att skyddet enligt 1970 års lag utvidgas att omfatta även annan användning av vapen än i näringsverksamhet. Kommunförbundet har därjämte hemställt att själva benämningen kommun måste ges rättsligt skydd. I likhet med vad i departementspromemorian anförts rörande motsvarande hemställan från kommunförbundet i samband med remissyttrandet över departementsutredningens förslag känner jag mig inte övertygad om att det verkligen föreligger ett praktiskt behov av den av förbundet föreslagna utvidgningen av skyddsområdet för vapen. I detta sammanhang är att märka att 1970 års lagstiftning om otillbörlig marknadsföring torde kunna bereda kommunerna ett visst skydd mot missbruk av benämningen kommun, om användningen sker i näringsverksamhet. I det nyligen till lagrådet remitterade förslaget till firmalag har vidare tagits upp en regel (10 § p. 3) om förbud mot registrering av firma bl. a. i fall där firman är ägnad att vilseleda allmänheten. Härmed åsyftas enligt motiven bl. a. det fall att firman oriktigt ger sken av samhörighet med kommunal eller annan offentligt rättslig institution. Jag finner med hänsyn härtill inte anledning att nu föreslå någon utvidgning av skyddet enligt 1970 års lag.

### 5.4 Ikraftträdande m. m.

Med tanke på den tid som behövs för att lägga upp ett centralt register och för övriga administrativa förberedelser anser jag att den nya lagstiftningen bör träda i kraft den 1 oktober 1973.

Jag ansluter mig i princip till vad som föreslås i departementspromemorian i fråga om skydd för kommunala vapen som har antagits före ikraftträdandet av den nya lagstiftningen. Jag biträder sålunda förslaget att kommunala vapen, som tidigare har fastställts av Kungl. Maj:t, utan anmälan bör tas in i registret. I fråga om övriga vapen bör för ordningens skull krävas att anmälan om registrering sker. Vapen som använts av ålder och otvetydigt vunnit hävd bör åtnjuta skydd enligt äldre lag intill utgången av år 1975 och under samma tid få registreras utan yttrande av heraldiska nämnden. Den angivna tidsfristen torde ge kommunerna behövligt rådrum. I syfte att undvika komplikationer för registreringsmyndigheten i fråga om tillämpningen av begreppet ålder och otvetydig hävd bör den preciseringen göras att den nu angivna övergångsregleringen gäller för vapen som inte fastställts av Kungl. Maj:t men som antagits före år 1900. Övriga vapen som antagits före ikraftträdandet bör intill utgången av år 1975 få registreras utan nytt beslut om antagande, under förutsättning att heraldiska nämnden tillstyrker

registreringen. Skulle så inte ske, krävs nytt kommunbeslut efter yttrande av nämnden. Härigenom vinns att kommunen på nytt får ta ställning till vapnet.

## 6 Hemställan

Under åberopande av vad jag sålunda har anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1970: 498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Gunnel Anderson*

